

Sygn. akt III AUa 1200/16

## WYROK

### W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2016 r.

#### **Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych**

w składzie:

Przewodniczący: SSA Robert Kuczyński

Sędziowie: SSO del. Izabela Głowacka-Damaszko

SSA Monika Kiwiorska-Pająk (spr.)

Protokolant: Karolina Sycz

po rozpoznaniu w dniu 25 listopada 2016 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **J. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji J. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 kwietnia 2016 r. sygn. akt V U 275/16

**I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 17 lipca 2014 roku w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy J. P. prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 lipca 2014 roku,**

**II. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawcy kwotę 300 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Opolu oddalił odwołanie J. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 17 lipca 2014 roku odmawiającej przyznania emerytury pomostowej.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Wnioskodawca J. P., urodzony (...), w dniu 24 czerwca 2014 r. złożył ponowny wniosek o przyznanie emerytury pomostowej.

Decyzją z dnia 17 lipca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił przyznania mu emerytury pomostowej, wskazując, iż wnioskodawca udokumentował 39 lat, 2 miesiące i 25 dni okresów składkowych i nieskładkowych, nie udowodnił natomiast okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

wynoszącego co najmniej 15 lat, a jedynie 2 lata, 4 miesiące i 14 dni, z tego rodzaju pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Uprzednio wnioskodawca występował już z wnioskami o przyznanie mu emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych oraz emerytury pomostowej. Wnioski te nie zostały uwzględnione przez organ rentowy i w obu wypadkach wnioskodawca odwołał się od niekorzystnych dla niego decyzji ZUS do Sądu Okręgowego w Opolu.

W sprawie o sygn. akt VU 1534/12 o przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 11 lutego 2013 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji ZUS z dnia 14.05.2012 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu prawomocnym wyrokiem z dnia 18 września 2013 roku, sygn. akt III A Ua 618/13 podtrzymał orzeczenie Sądu Okręgowego w Opolu. W sprawie tej Sądy uznały za udowodnione okresy wykonywania przez wnioskodawcę pracy w warunkach szczególnych od 1.10.1985 r. do 3.10.1990 r. oraz od 1.07.1991 r. do 31.12.1998 r., tj. łącznie mniej niż 15 lat.

W sprawie o sygn. akt VU 1536/12 o prawo do emerytury pomostowej Sąd Okręgowy w Opolu prawomocnym wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2014r. oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji ZUS z dnia 15.05.2012 r. Sąd Okręgowy wskazał w uzasadnieniu tego wyroku, iż za udowodnione okresy pracy w warunkach szczególnych można uznać jedynie okresy od 1.10.1985 r. do 3.10.1990 r. oraz od 1.07.1991 r. do 31.12.1998 r., a nadto wnioskodawca spełnia warunek pracy w szczególnych warunkach po dniu 31.12.2008 r., uwzględniając okresy zatrudnienia w charakterze kierowcy autobusu - od 1.03.2010 r. do 31.08.2010 r. w Urzędzie Miasta w O. oraz od 1.10.2010 r. do 31.03.2012 r. w Zespole (...) w O.. W konsekwencji uznał, iż wnioskodawca udowodnił łącznie jedynie 14 lat i 9 miesięcy pracy w szczególnych warunkach.

W okresie od 1.03.2010 r. do 31.08.2010 r. J. P. był zatrudniony w Urzędzie Miejskim w O. na podstawie umowy o pracę z dnia 1.03.2010 r., zawartej na czas określony. Zgodnie z zawartą umową, wnioskodawca został zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku „kierowca busa”. W informacji o podstawowych warunkach zatrudnienia wskazano, iż wnioskodawcę obowiązuje 8 godzinna dobową normą czasu pracy i 40 godzinna norma tygodniowa. Ww. pracodawca wystawił wnioskodawcy świadectwo pracy z dnia 31.08.2010 r., w którym określono stanowisko wnioskodawcy jako „kierowca busa”. Następnie pracodawca wystawił za ten sam okres drugie świadectwo pracy z dnia 1.02.2012 r. oraz świadectwo wykonywania pracy w szczególnym charakterze z dnia 6.02.2012 r. W obu dokumentach wskazano, iż wnioskodawca we wskazanym okresie wykonywał pracę o szczególnym charakterze, na stanowisku kierowcy autobusu w transporcie publicznym, wymienionym w załączniku nr 2 - wykazie prac o szczególnym charakterze do ustawy z dnia 19.12.1008 r. o emeryturach pomostowych - lp. 8.

Wnioskodawca był u ww. pracodawcy umieszczony w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, pracodawca odprowadzał składki na Fundusz Emerytur Pomostowych.

W okresie od 1.09.2010 r. do 14.09.2010 r. oraz od 1.10.2010 r. do 31.03.2012 r. wnioskodawca był zatrudniony w Zespole (...) w O., na podstawie kolejno zawieranych umów o pracę na czas określony, na stanowisku kierowcy. Pracodawca oprócz świadectw pracy wystawił wnioskodawcy zaświadczenie z dnia 19.03.2012 r. o wykonywaniu pracy w szczególnym charakterze od 1.09.2010 r. do 14.09.2010 r. i od 1.10.2010 r. do nadal, a następnie świadectwo wykonywania pracy o szczególnym charakterze z dnia 2.04.2012 r., za okresy od 1.09.2010 r. do 14.09.2010 r. i od 1.10.2010 r. do 31.03.2012 r. Wskazano w nich, iż wnioskodawca w wymienionych okresach wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace o szczególnym charakterze na stanowisku kierowcy autobusu w transporcie publicznym, wymienionym w załączniku nr 2 - lp. 8 wykazu prac o szczególnym charakterze do ustawy z dnia 19.12.1008 r. o emeryturach pomostowych.

Wnioskodawca był u ww. pracodawcy umieszczony w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, pracodawca odprowadzał składki na Fundusz Emerytur Pomostowych.

Od dnia 3 września 2012 r. wnioskodawca został zatrudniony na podstawie umowy o pracę w Zespole Szkół w O., jako „kierowca autobusu w transporcie publicznym”, na czas określony do dnia 31.12.2012 r. w wymiarze czasu pracy

6/8 etatu. Kolejne umowy o pracę, również w wymiarze 6/8 etatu zostały zawarte: w dniu 31.12.2012 r., na okres do 30.06.2013 r., w dniu 30.06.2013 r., na okres od 1.07.2013 r. do 31.07.2013 r.

Z dniem 1.09.2013 r. wnioskodawca został zatrudniony u ww. pracodawcy w pełnym wymiarze czasu pracy, na podstawie umowy o pracę na czas określony do dnia 30.06.2014 r.

Za okres od 3.09.2012 r. do 31.07.2013 r. pracodawca wystawił świadectwo pracy z dnia 31.07.2013 r. potwierdzające zatrudnienie w wymiarze 3/4 etatu (6/8) na stanowisku kierowcy autobusu w transporcie publicznym, natomiast za okres od 1.09.2013 r. do 30.06.2014 r. świadectwo pracy z dnia 30.06.2014 r. – w wymiarze 8/8 etatu na stanowisku kierowcy autobusu w transporcie publicznym, z adnotacją o wykonywaniu w tymże okresie pracy o szczególnym charakterze (ustawa o emeryturach pomostowych, zał. 2 poz.8)

Pracodawca wystawił także wnioskodawcy świadectwa wykonywania pracy o szczególnym charakterze z dnia 8.04.2014 r. (6/8 etatu) oraz z dnia 30.06.2014 r. – kierowca autobusu w transporcie publicznym, wymienionym w załączniku nr 2 lp. 8 wykazu prac o szczególnym charakterze do ustawy z dnia 19.12.1008 r. o emeryturach pomostowych, z adnotacją o opłacaniu składek na Fundusz Emerytur Pomostowych.

Wnioskodawca był u ww. pracodawcy umieszczony w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, do dnia 30.06.2014 r., pracodawca odprowadzał składki na Fundusz Emerytur Pomostowych.

W okresie od dnia 1 września 2013 roku do dnia 30 czerwca 2014 roku, podobnie jak w poprzedzających okresach zatrudnienia od 2010 r., w Urzędzie Miejskim oraz Zespole (...) w O., praca wnioskodawcy polegała na wożeniu autobusem dzieci zamieszkałych na terenie gminy do i ze szkoły. Z takiego transportu mogły korzystać tylko dzieci, pod opieką wyznaczonych opiekunów.

W czasie wakacji wnioskodawca przewoził uczestników kolonii i różnych imprez turystycznych.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione. Wskazał, że zasadnicze przesłanki nabycia prawa do emerytury pomostowej określa art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 235, poz. 1656), który stanowi, że prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 roku ;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący, co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 roku wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 roku wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

W myśl art. 3 ust. 1 i 3 cyt. ustawy prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami

wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Z kolei prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz prac wykonywanych w warunkach szczególnych zawiera załącznik nr 1 do ustawy, a wykaz prac o szczególnym charakterze załącznik nr 2.

W rozpatrywanej sprawie, spośród przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej spornym pozostawało to, czy wnioskodawca legitymuje się, co najmniej 15-letnim okresem pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu powołanych przepisów, a w szczególności, czy okresy pracy po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych, tj. po dniu 31 grudnia 2008 roku, na które powoływał się wnioskodawca, mogą być kwalifikowane jako prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ww. ustawy. Wnioskodawca podnosił, iż legitymuje się takim stażem pracy, bowiem już w poprzedniej sprawie o prawo do emerytury pomostowej Sąd uznał za udowodniony łączny okres takiej pracy wynoszący 14 lat i 9 miesięcy, zaś w następnym okresie wnioskodawca także wykonywał prace o szczególnym charakterze, w szczególności w okresie od 1.09.2013 r. do 30.06.2014 r. kiedy to pracował w pełnym wymiarze czasu pracy jako kierowca autobusu w transporcie publicznym. Natomiast organ rentowy w zaskarżonej decyzji uznał wnioskodawcy jedynie 2 lata 4 miesiące i 14 dni tego rodzaju pracy, a w toku postępowania sądowego ostatecznie kwestionował tylko okresy zatrudnienia wnioskodawcy w Zespole Szkół w O., bez których jednak wnioskodawca nie legitymuje się wymaganym 15 letnim stażem pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze.

W stanowiącym załącznik nr 2 do powoływanej ustawy wykazie prac o szczególnym charakterze pod poz.8 wymieniono prace kierowców autobusów, trolejbusów oraz motorniczych tramwajów w transporcie publicznym. Co do zasady, okres wykonywania pracy o szczególnym charakterze po dniu 31.12.2008 r. w rozumieniu art.3 ust.3 ustawy o emeryturach pomostowych może podlegać sumowaniu z okresem wykonywania przed dniem 1.01.1999 r. pracy w warunkach szczególnych, w rozumieniu art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, na co zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z dnia 4.11.2015 r. Zatem sporny okres mógłby podlegać sumowaniu z okresami uznanymi przez ZUS w zaskarżonej decyzji, jak również z okresami od dnia 1 października 1985 r. do dnia 3 października 1990 r. oraz od dnia 1 lipca 1991 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. (łącznie 12 lat, 6 miesięcy i 3) dni, które mogą być kwalifikowane jako okresy pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 748 t.j.), co ostatecznie pozostawało poza sporem. Warunkiem zaliczenia spornego okresu do okresu określonego w art.4 ust.6 ustawy o emeryturach pomostowych, a tym samym do okresu przewidzianego w art.4 ust.2, było ustalenie, że ze względu na faktyczny charakter wykonywanej przez wnioskodawcę pracy może ona być zakwalifikowana jako praca o szczególnym charakterze w rozumieniu art.3 ust.3 ww. ustawy, a w szczególności jako praca określona w załączniku nr 2 do ustawy, poz.8.

Zdaniem Sądu Okręgowego, okresów obejmujących zatrudnienie wnioskodawcy w Zespole Szkół w O. nie można jednak zaliczyć do wymaganego okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu 4 pkt 2 i pkt 6 w związku z art.3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Przeprowadzony w sprawie dowód z akt osobowych wnioskodawcy pozwala uznać, iż przez część tego zatrudnienia, tj. od 3.09.2012 r. do 31.07.2013 r. wnioskodawca był zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy – 6/8 etatu, świadczą o tym pisemne umowy o pracę oraz wystawione przez pracodawcę świadectwa pracy. Już tylko z tego względu nie można zaliczyć powyższego okresu do wymaganego okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, bowiem w myśl art.3 ust. 4 i 5 cyt. ustawy warunkiem uznania, że pracownik wykonywał tego rodzaju prace po wejściu w życie ustawy jest wykonywanie jej w pełnym wymiarze czasu pracy.

Również kolejny okres zatrudnienia wnioskodawcy u ww. pracodawcy tj. okres od 1.09.2013 r. do 30.06.2014 r. nie podlega uwzględnieniu.

Z materiału dowodowego wynika, iż w tym okresie wnioskodawca był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy, został umieszczony przez pracodawcę w ewidencji pracowników świadczących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a pracodawca opłacał składki na Fundusz Emerytur Pomostowych, czego organ rentowy nie zakwestionował.

Jednak oceniając charakter pracy wnioskodawcy w omawianym okresie należy mieć na względzie pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z dnia 4 listopada 2015 roku, sygn. akt III A Ua 852/15, iż ocena ta wymaga zbadania, czy pracę tę wnioskodawca wykonywał w ramach publicznego transportu zbiorowego, bowiem decydujące znaczenie dla uznania, że wnioskodawca wykonywał pracę kierowcy autobusu, o jakiej mowa w załączniku nr 2 poz.8, będzie miało nie tylko to, czy wykonywał ją w pełnym wymiarze czasu pracy, ale również to, czy wykonywał ją w ramach publicznego transportu zbiorowego, według definicji zawartej w art. 4 pkt. 14 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1440 tj.). Zgodnie z tą definicją, publiczny transport zbiorowy to powszechnie dostępny regularny przewóz osób wykonywany w określonych odstępach czasu i po określonej linii komunikacyjnej, liniach komunikacyjnych lub sieci komunikacyjnej.

Zgodnie z art.386 § 6 k.p.c., za wyjątkiem wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego, ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Zatem w niniejszym postępowaniu Sąd pierwszej instancji jest związany wskazanym wyżej poglądem Sądu Apelacyjnego.

Niewątpliwie za przykłady transportu odpowiadające ww. definicji publicznego transportu zbiorowego, można uznać przewozy pasażerów autobusami, tramwajami, trolejbusami, na określonych trasach i według ustalonego rozkładu jazdy, w publicznym transporcie miejskim, a także międzymiastowym (np. autobusami PKS). W wypadku takich przewozów nie występuje co do zasady ograniczenie kręgu osób, które mogą z niego korzystać, przewozy odbywają się według ustalonego harmonogramu (rozkładu jazdy) podanego do powszechnej wiadomości, na określonych trasach, z wyznaczeniem przystanków.

W świetle zebranego materiału dowodowego, w szczególności zeznań samego wnioskodawcy, należało uznać, iż świadczona przez niego praca w omawianym okresie nie może być uznana za pracę wykonywaną w ramach publicznego transportu zbiorowego. Jedną z przesłanek zawartych w ww. ustawowej definicji publicznego transportu zbiorowego jest jego powszechna dostępność. Wnioskodawca zeznał natomiast, że jego zasadniczym zadaniem było przewożenie dzieci zamieszkujących na terenie gminy do szkoły i ze szkoły. Harmonogramy przewozów opracowywane były na bieżąco. Można przyjąć, iż transport ten był raczej regularny, w tym sensie, że miał na celu zapewnienie dojazdu uczniom uczęszczającym na zajęcia odbywane w Zespole Szkół w O., w ramach ustalonego planu zajęć szkolnych. Musiał się też odbywać po określonych trasach uwzględniających aktualne potrzeby i miejsce zamieszkania przewożonych uczniów. Jednak, skoro - jak zeznał wnioskodawca - z transportu tego mogły korzystać tylko dzieci dowożone do i ze szkoły oraz wyznaczeni opiekunowie, to nie można uznać, że był on powszechnie dostępny. Z kolei w czasie wakacji i ferii szkolnych wnioskodawca przewoził dzieci na kolonie lub uczestników różnych imprez turystycznych. Również taki transport nie może być uznany za powszechnie dostępny, skoro jest przeznaczony dla konkretnej grupy osób (uczestników kolonii lub określonej imprezy turystycznej).

Nieuwzględnienie wskazanego okresu powoduje uznanie, iż wnioskodawca nie spełnia przesłanki z art.4 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych, bowiem nie legitymuje się wymaganym okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze.

Należy również wskazać, iż wynikający z zeznań wnioskodawcy charakter pracy, który zarówno w okresie zatrudnienia w Zespole Szkół w O., jak i w Urzędzie Miejskim w O. oraz Zespole (...) w O., miał być de facto taki sam, poddaje w wątpliwość możliwość zaliczenia do okresów wykonywania pracy o szczególnym charakterze, w rozumieniu

art.3 ust.3 ustawy o emeryturach pomostowych, również okresów zatrudnienia w Urzędzie Miejskim w O. oraz Zespole (...) w O., pomimo, iż nie były one kwestionowane przez organ rentowy i zostały potwierdzone przez pracodawców w wystawionych świadectwach wykonywania pracy o szczególnym charakterze. Również bowiem w wypadku tych okresów nie można mówić o wykonywaniu przez wnioskodawcę pracy w ramach publicznego transportu zbiorowego, czyli powszechnie dostępnego, skoro z wykonywanych przewozów mogła korzystać tylko określona grupa uprawnionych osób - dzieci dowożone z terenu gminy do konkretnych szkół.

W konsekwencji należałoby również przyjąć, iż wnioskodawca nie tylko nie posiada wymaganego stażu 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art.4 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych, ale nie spełnia również przesłanki określonej w art.4 ust.6, tj. nie wykonywał po 31.12.2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art.3 ust.1 i 3, bowiem oprócz omawianych okresów zatrudnienia w charakterze kierowcy autobusu przy przewozie uczniów nie wykazał innych okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po dniu 31.12.2008 r.

Apelację od powyższego wyroku złożył wnioskodawca zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

1) błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na wadliwym przyjęciu, że praca wnioskodawcy w okresie od 1.09.2013r. do 30.06.2014r. w Zespole Szkół w O. nie była pracą wykonywaną w ramach publicznego transportu zbiorowego, a tym samym okres ten nie podlega zaliczeniu do 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, podczas gdy:

a) z zaświadczenia Burmistrza Gminy O. z dnia 7.06.2016r. wynika jednoznacznie, że praca J. P. polegała nie tylko na przywożeniu i odwożeniu dzieci ze szkoły, lecz również na zabieraniu pasażerów z przystanków na terenie Gminy O. zgodnie z rozkładem jazdy,

b) wnioskodawca został umieszczony przez pracodawcę w ewidencji pracowników świadczących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz pracodawca opłacał składki na Fundusz Emerytur Pomostowych,

c) w poprzednio wydanym wyroku z dnia 10.02.2015r. oraz w wyroku z dnia 2.04.2014r. Sądy orzekające nie kwestionowały charakteru zatrudnienia wnioskodawcy w Zespole Szkół w O., Zespole (...) w O. oraz w Urzędzie Miasta w O., gdzie wnioskodawca wykonywał tę samą pracę jako kierowca autobusu szkolnego,

2) naruszenie przepisów postępowania –art. 365 § 1 k.p.c. poprzez odstąpienie od uprzednio dokonanej przez Sądy w poprzednich wyrokach oceny charakteru pracy wnioskodawcy jako kierowcy autobusu, gdzie dotychczas Sąd w wyroku z dnia 10.02.2015 r., jak również w wyroku z dnia 2.04.2014 r. nie kwestionował, iż praca wnioskodawcy jako kierowcy autobusu szkolnego nie była pracą w transporcie zbiorowym, które to uchybienia spowodowały naruszenie przepisów prawa materialnego art.4 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez przyjęcie, że wnioskodawca nie spełnia przesłanki warunkującej przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej, a mianowicie, że nie posiada 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o dopuszczenie dowodu z zaświadczenia Burmistrza O. z dnia 7.06.2016 r. na okoliczność wykonywania przez wnioskodawcę pracy polegającej na przywożeniu i odwożeniu dzieci ze szkoły, jak również przewozie pasażerów, zgodnie z ustalonym rozkładem jazdy, zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania wnioskodawcy i przyznanie prawa do emerytury pomostowej od dnia złożenia w tym przedmiocie wniosku, zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

#### **Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje :**

Apelacja jest zasadna i skutkuje wydanie orzeczenia reformatoryjnego. Spornym w sprawie pozostawało, czy wnioskodawca J. P., ur. (...), spełnia warunki do przyznania prawa do emerytury pomostowej.

Na wstępie należy przypomnieć, iż emerytury pomostowe zostały wprowadzone do systemu ubezpieczeń społecznych ustawą z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. nr 237/2008 r. poz. 1656 ze zm. –zwanej dalej "ustawą"), która weszła w życie 1 stycznia 2009r. a dotyczy ubezpieczonych zatrudnionych w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze, urodzonych po 31 grudnia 1948r. Emerytury regulowane powołanym aktem normatywnym zastąpiły emerytury w niższym wieku przyznawane na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracownikom zatrudnionym w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Stosownie do art. 4 wskazanej ustawy uprawnionym do emerytury pomostowej jest ubezpieczony urodzony po 31 grudnia 1948 r., legitymujący się okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wynoszącym co najmniej piętnaście lat, który osiągnął wiek emerytalny wynoszący odpowiednio dla kobiet 55 lat, a dla mężczyzn 60 lat, legitymujący się okresem ubezpieczenia wynoszącym odpowiednio dla kobiet 20 lat zaś dla mężczyzn 25 lat, który przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub pracę w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej lub art. 32 i 33 ustawy emerytalno – rentowej, i który po 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy oraz rozwiązał stosunek pracy. Z kolei art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych zmienia wymagania konieczne do uzyskania emerytury pomostowej dla osób niespełniających warunku z art. 4 pkt 6, zwalniając je z konieczności świadczenia po 31 grudnia 2008 r. pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust.1 i 3 tej ustawy, wprowadzając jednak w to miejsce warunek, aby osoba ubiegająca się o to świadczenie spełniała w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 2009 r.) warunek posiadania co najmniej 15 lat pracy w wyżej określonych warunkach, w rozumieniu art. 3 ust.1 i 3 Warunek ten został jasno wyrażony, wynika wprost z literalnego brzmienia art. 49 pkt 3 ustawy i jest zgodny z jej celem. Przypomnieć należy, że definiując w art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych prace w szczególnych warunkach ustawodawca przyjął, że są to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz tych prac określa załącznik nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Z kolei definiując pojęcie prac o szczególnym charakterze ustawodawca przyjął, że są to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz takich prac określa załącznik nr 2 do ustawy. W orzecznictwie sądów administracyjnych przyjmuje się, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (vide: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2011 roku, IV SA/Po 335/11, publ. LEX nr 863891). Powyższe oznacza, że osoba ubiegająca się o emeryturę pomostową, która legitymuje się stażem pracy w szczególnych warunkach ustalonym według przepisów ustawy emerytalno - rentowej (tj. art. 32 i następne) może nabyć prawo do tej emerytury na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych jedynie wówczas, gdy staż jej pracy można równocześnie kwalifikować jako pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnych charakterze ujętą w wykazach prac stanowiących załącznik nr 1 lub 2 do wskazanej ustawy. Innymi słowy brak jest podstaw do przyznania emerytury pomostowej ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy nie jest okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. To ostatnie określenie oznacza okres pracy wskazany w tych przepisach bez wliczania do niego tak określonych warunków zatrudnienia w rozumieniu art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2012 r. sygn. II UK 164/11 oraz z 4 września 2012r. sygn. akt I UK 164/12). W uzupełnieniu powyższego wywodu nadmienić należy, że w ust. 7 art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych wskazano, że za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy (a więc przed 1

stycznia 2009 roku) prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, niemniej jednak w art. 4 pkt. 6 oraz w art. 49 pkt. 3 ustawodawca zawarł odesłanie wyłącznie do art. 3 ust. 1 i ust. 3 tej ustawy.

Odnosząc powyższe do rozpoznawanej sprawy stwierdzić należy, że w postępowaniu sądowym spór sprowadził się do ustalenia, czy wnioskodawca po 31 grudnia 2008r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych mimo, że z uzasadnienia zaskarżonej decyzji wynika, że organ rentowy nie kwestionował szczególnego charakteru zatrudnienia wnioskodawcy w latach 2010-2013 na stanowisku kierowcy autobusu szkolnego. Natomiast organ rentowy kwestionował okresy pracy wnioskodawcy w latach 1985-1998 odmawiając uznania ich za pracę w warunkach szczególnych. Okoliczności powyższe były przedmiotem oceny w poprzednim postępowaniu sądowym toczącym się z odwołania wnioskodawcy od decyzji z dnia 15.05.2012 r., które wprawdzie zakończyło się wyrokiem oddalającym odwołanie, niemniej w uzasadnieniu tego wyroku (z dnia 2.04.2014 r.) Sąd Okręgowy stwierdził, że okresy pracy od 1.10.1985 r. do 3.10.1990 r. i od 1.07.1991 r. do 31.12.1998 r. , kiedy wnioskodawca był zatrudniony w (...) Gospodarstwo (...) w O. jako kierowca autobusu oraz kierowca samochodów ciężarowych powyżej 3,5t należy zakwalifikować jako pracę w warunkach szczególnych. Sąd Okręgowy uznał wówczas również, że wnioskodawca spełnia warunek pracy w warunkach szczególnych po dniu 31.12.2008 r., gdyż w okresie od 1.03.2010 r. do 31.08.2010 r. i od 1.10.2010 r. do 31.03.2012 r. pracował na stanowisku kierowcy autobusu i okres ten został zaliczony przez organ rentowy jako okres wykonywania pracy w szczególnym charakterze. Powyższe okresy jednak stanowiły 14 lat i 9 miesięcy, a zatem wnioskodawca nie spełniał warunku posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. W związku z powyższym składając ponownie wnioski o przyznanie emerytury pomostowej wnioskodawca ubiegał się o uzupełnienie powyższego okresu – dalszym okresem zatrudnienia na stanowisku kierowcy autobusu w transporcie publicznym od 1.09.2013 r. do 30.06.2014 r. Okres powyższy nie został zaliczony przez organ rentowy z uwagi na brak informacji od pracodawcy o opłacaniu składki na Fundusz Emerytur Pomostowych. Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że przed 31.12.1998 r. wnioskodawca wykazał 12, 6 miesięcy i 3 dni okresów pracy w warunkach szczególnych. Jednakże ocenił, że okresów obejmujących zatrudnienie wnioskodawcy w Zespole Szkół w O. nie można zaliczyć do wymaganego okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze mimo, że wnioskodawca został umieszczony w ewidencji pracowników świadczących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a pracodawca opłacał składki na Fundusz Emerytur Pomostowych, czego organ rentowy nie kwestionował. Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie wykonywał jednak tej pracy w ramach publicznego transportu zbiorowego. Do apelacji wnioskodawca dołączył jednak zaświadczenie Burmistrza O. z dnia 7.06.2016r. potwierdzające, iż praca wnioskodawcy polegała na przywożeniu i odwożeniu dzieci ze szkoły, jazdy z dziećmi na wycieczki oraz ze sportowcami zrzeszonymi w stowarzyszeniach sportowych na terenie Gminy O. na zawody sportowe. Wnioskodawca wykonywał także przewóz pasażerów zabierając ich z przystanków autobusowych. Ponadto przedstawiony został rozkład jazdy autobusu. Nie ulega wątpliwości, że praca kierowcy autobusu szkolnego- gimbusa wymaga szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej. Jest to też praca wykonywana na drogach publicznych, o których mowa w ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r., Nr 19, poz. 115 ze zm.). Jeśli zatem praca na tym stanowisku jest wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy (a nie doraźnie), należy do podstawowych obowiązków pracowniczych, to nie ma żadnych podstaw by traktować ją inaczej niż pracę kierowcy innego środka transportu publicznego. Punktem odniesienia jest tutaj pozycja 8 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, stanowiącego wykaz prac o szczególnym charakterze, pod którą to pozycją wymieniono prace kierowców autobusów, trolejbusów oraz motorniczych tramwajów w transporcie publicznym. Zakwalifikowanie pracy kierowcy gimbusa jako pracy o szczególnym charakterze znajduje potwierdzenie w wyjaśnieniach dotyczących niektórych rodzajów prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, udzielonych w związku z zapytaniami ubezpieczonych i płatników składek, opublikowanych w dniu 18 maja 2010 r. na stronach [www.emeryturypomostowe.gov.pl](http://www.emeryturypomostowe.gov.pl) Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Otóż w ww. Wyjaśnieniach w odniesieniu do poz. 8 załącznika nr 2 wskazano, że: „Prace kierowcy autobusu związane z przewozem dzieci szkolnych wg określonego harmonogramu spełniają kryteria zaliczenia ich do prac o szczególnym charakterze, określonych w pkt 8 zał. nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych (jako dotyczące kierowcy autobusu w transporcie publicznym). Spełnione są bowiem w tym przypadku warunki zawarte w definicji pracy o szczególnym charakterze, zgodnie z



którą jest to praca wymagająca szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, której możliwości należytego wykonywania w sposób niezagrożący bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób (w tym przypadku dzieci szkolnych), zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się”.

Według art. 2 pkt 41 ustawy z dnia 20 czerwca 1990 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.) autobus to pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą. W art. 2 pkt 13 tej ustawy przystanek zdefiniowano jako miejsce zatrzymywania się pojazdów transportu publicznego oznaczone odpowiednimi znakami drogowymi. W związku z tym transport tego rodzaju można rozumieć jako „przeznaczony dla publiczności”, bez szczególnych ograniczeń w dostępie do niego. Z opublikowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy poradnika „Zasady kwalifikacji prac w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze” wynika, że chodzi o kierowców „w transporcie publicznym komunikacji miejskiej oraz transporcie drogowym autobusowym międzymiastowym i międzynarodowym”, których zadaniem „jest przewóz osób i ich bagażu tymi środkami, z zapewnieniem bezpieczeństwa przede wszystkim pasażerom i otoczeniu”.

Mając na uwadze tak dokonane ustalenia i rozważania, Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że wnioskodawca kumulatywnie spełnił wszystkie przesłanki, o których mowa w art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, niezbędne do przyznania mu prawa do żądanego świadczenia, w tym przesłankę legitymowania się po dniu 31 grudnia 2008 r. okresem zatrudnienia o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 powołanej ustawy.

Stąd, uznając apelację ubezpieczonego za uzasadnioną, Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., przyznał ubezpieczonemu prawo do żądanego świadczenia począwszy od dnia 1 lipca 2014 r., tj. od daty spełnienia wszystkich warunków, czyli po rozwiązaniu stosunku pracy.

O kosztach orzeczono w oparciu o przepis art. 98k.p.c. i § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 i § 21 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800).

SSA Monika Kiwiorska-Pająk SSA Robert Kuczyński SSO del. Izabela Głowacka-Damaszko

R.S.